

GATAVĪBA STUDIJĀM UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI *Preparedness for Studies and their most Influencing Factors*

Linda Alondere

Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledža

Abstract. *With the changes in the quality of education requirements and the study opportunities, it is essential to find out how youth's readiness to study develops, and what are its' contributing factors. The aim is to clarify the explanation of the definition „readiness”. Analyzing literature, it is concluded that in many respects readiness for concrete studies is dependent on the youth's motives and motivation, major and minor needs, system of values, socially financial circumstances, individual characters, temperament, individually-psychological characteristics, physical and physiological growth, on the state's policy in the fields of education, youth, and jurisprudence, as well as on youth's attitudes to society and themselves.*

Keywords: *Higher education, preparedness, readiness, youth.*

Ievads

Introduction

Pāreja no tradicionālās sabiedrības un modernizētu jeb liberālu, ņemot vērā globalizāciju, internacionalizāciju, polikultūras procesu paplašināšanos, informācijas bumu, ekoloģisko un humanitāro krīzi, ir faktors ar kuru jāreķinās aplūkojot izglītības problēmas (Alijevs, 2005). Analizējot jauniešu vērtīborientāciju piecās dimensijās – karjera un darbs, ģimene, neatkarība un individualitāte, līdzdalība modernajā sabiedrībā, cilvēcīgums un tolerance, noskaidrots, ka visizteiktākā jauniešu vērtīborientāciju dimensija ir karjera un darbs. Tas liecina, ka jauniešiem ir svarīgi iegūt labu profesiju, interesantu un labi atalgotu darbu, kas ļautu nopelnīt un veidot karjeru. (Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009. – 2018.gadam). Līdz pat šodienai aktuāla ir jaunieša profesionālās orientācijas izpēte, ko var traktēt kā veidu palīdzēt pašnoteicošiem cilvēkiem. Pirmās profesionālās orientācijas izpētes laboratorijas tika atvērtas 1903.gadā Strastbūrā (Francijā) un 1908. gadā Bostonā (ASV). Šo laboratoriju atvēršanas iemesls bija valstu rūpnieciskā attīstība, iedzīvotāju migrācija no laukiem uz pilsētām, darba atrašanas problēma, piemērota personāla atlases nepieciešamība (Пражников, 2008). Iepriekš minētie faktori galvenokārt ir sociālekonomiska rakstura, kas šobrīd nav zaudējuši savu aktualitāti. Pedagoģiskās prakses laikā darba autore novērojusi, ka daļa vidusskolnieku īsti vēl neapzinās savas profesionālās darbības sfēru un nereti pakļaujas „bara” instinktam, izvēlas studijas „top” profesijās (neapzinoties savas patiesās fiziskās, psiholoģiskās u.c. spējas) vai studē tajās studiju programmās, kurās nav liela iestājkonkursa. Diemžēl tieši šie jaunieši galvenokārt ir tie, kuri studijas pārtrauc diezgan ātri, jo apzinās, ka tā nav viņa vieta un papildina mazkvalificēta darbaspēka vai bezdarbnieku rindas. Šajā sakarā raksta autore vēlas akcentēt, ka ļoti būtiski ir noskaidrot ne tikai jaunā speciālista gatavību integrēties darba

tirgū pēc kvalifikācijas iegūšanas, bet tik pat svarīgi ir noteikt jaunieša gatavību studiju uzsākšanai izvēlētajā profesijā. Latvijas mērogā nav veikti pētījumi par jauniešu gatavības un/vai vajadzību izvērtējumu, kas ļautu izzināt galvenos studiju programmas izvēles principus un jauniešu aktuālās problēmas. Raksta mērķis ir veikt teorētisku gatavības jēdziena analīzi, saistībā ar jauniešu vecumposmu un profesijas izvēli.

Jaunietis un profesionalās darbības izvēle *The Youth and Professional Activities Choice*

Profesiju izvēles teorijas un prakses jautājumi, kurus var skatīt dažādos aspektos, vienmēr ir saistīti ar profesijas prestižu. Ar terminu “profesijas prestižs” saprotot indivīda subjektīvu attieksmi pret to vai citu profesiju no šī profesijas pievilcīguma viedokļa (Vilciņš, 1968). Profesijas izvēle atkarīga arī no cilvēka sociālo vērtību orientācijas. Ja cilvēkam galvenais ir prestižs sabiedrībā, tad viņš izvēlas to profesiju, kas tagad ir “*modē*”, tātad sabiedrības prestiža profesiju. Citi profesiju izvēlas pēc kritērija – vai ar tās palīdzību varēšu sevi nodrošināt. Taču virkne cilvēku profesiju izvēlas tāpēc, ka viņam tā interesē (Ильин, 2000).

Šobrīd Latvijā ir 17 valsts un 16 juridisko personu dibinātas augstskolas, 17 valsts un astoņas juridisko personu dibinātas koledžas un trīs ārvalstu augstskolu filiāles (Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2013.gadā), kuras sagatavo mūsdienu darba tirgus prasībām atbilstošus jaunos speciālistus pēc vidējās vai profesionālās vidējās izglītības iegūšanas. Tie galvenokārt ir jaunieši, kuri ir savas personiskās un sociālās identitātes meklējumos. Atbilstoši Jaunatnes likumā (2009) noteiktajam jaunieši ir personas vecumā no 13 līdz 25 gadiem, savukārt *Baltā grāmatā* tiek atzīmēts, ka sakarā ar pārmaiņām sociālajā vidē, individuālajā un sabiedrības uzvedībā, ģimenes attiecībās un darba tirgū ir izmainījušies jaunatnes dzīves socioloģiskie, ekonomiskie un kultūras aspekti. Pirmkārt, jaunības posms ieilgst. Demogrāfi nonākuši pie secinājuma, ka ekonomisko un sociālās kultūras faktoru ietekmē jaunieši arvien vēlāk sasniedz dažādus dzīves atskaites punktus – piemēram, izglītības pabeigšana, darba uzsākšana, ģimenes dibināšana un veidošana utt.. Otrkārt, tiek novērota tendence pārklāties dažādām dzīves lomām – piemēram, vienlaikus būt studentam un veikt ģimenes pienākumus, strādāt, meklēt darbu u.c. Tas vairāk izskaidrojams ar to, ka nav drošu garantiju (piemēram, nodrošinājums ar darbu, sociālais nodrošinājums) kā tas bija agrāk. Treškārt, personiskā izvēle kļūst arvien individualizētāka – nav vairs standartizēta ģimenes veidošana, laulības un profesijas izvēle (Baltā grāmata). Apvienoto Nāciju organizācija (ANO) jaunietus definē kā cilvēku vecumposmā no 15 – 24 gadiem. UNESCO izprot, ka jaunieši ir heterogēna grupa, kura ir nemitīgā attīstībā un pieredze „būt jaunam” mainās reģiona un valsts ietvaros. (UNESCO: Acting with and for Youth). 2008.gadā jauniešu vecumposmā no 13 – 25 gadiem bija 19,2% no kopējā Latvijas

iedzīvotāju skaita jeb 436 296 personas. Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes datiem pastāvīgo iedzīvotāju skaits Latvijā līdz 2018.gadam samazināsies par 5,6% un līdz 2030.gadam par 10,7%. Demogrāfiskā prognoze pesimistiskajā variantā paredz iedzīvotāju skaita samazināšanos līdz 2018.gadam par 9,8% un 2030.gadā par 18,7% (Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009. – 2018.gadam). Ņemot vērā demogrāfisko datu negatīvās tendences jau ilgāku laiku dzirdama frāze „demogrāfiskā bedre”, kas jebkurai izglītības iestādei, kura vēlas pastāvēt, liek pārdomāt studējošo piesaistes mehānismus, vienlaikus neaizmirstot par izglītības kvalitāti un jaunu tehnoloģiju un metodoloģiju ieviešanas nepieciešamību studiju procesā. Atbilstoši Augstskolu likuma 3.pantam (1995) *augstskolas ir augstākās izglītības un zinātnes institūcijas, kas īsteno akadēmiskas un profesionālas studiju programmas, kā arī nodarbojas ar zinātni, pētniecību un māksliniecisko jaunradi*. Humanitārās izglītības Eiropas modelī izglītību var traktēt kā personības izveidošanās procesu, pateicoties audzināšanai un pašaudzināšanai. Tādā veidā tiek ieskicēts pilnību sasniegušas un harmoniski attīstītas personības tēls. Cilvēka esamības un viņa veidošanās izpratnes problēma mūžīgi ir bijusi saistīta ar cilvēka izglītošanās problēmām. Izzinošo spēju pilnvērtīga realizācija nav iespējama bez pašas personības aktīvas līdzdalības, jo tikai darbojoties tā sevi piesaka kā cilvēku universuma pamatu (Alijevs, 2005).

Gatavības jēdziens ***Preparedness Concept***

Augstskolu īstenotās studiju programmas iedalāmas tematiskajās grupās: izglītība; humanitārās zinātnes un māksla; sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības; dabaszinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas; inženierzinātnes, ražošana un būvniecība; lauksaimniecība; veselības aprūpe un sociālā labklājība un pakalpojumi (Augstskolu likums, 1995). Katrai iepriekš minētajai studiju programmas tematiskajai grupai ir noteikti kritēriji un/vai prasības studiju uzsākšanai. Iepazīstoties ar augstākās izglītības iestāžu uzņemšanas noteikumiem, redzams, ka pamatā ir prasības pēc noteiktām zināšanām, kuras var izmērīt izmantojot ballu (ciparu) sistēmu. Raksta autore vēlas akcentēt, ka ne tikai reflektanta atestātā atspoguļotie vērtējumi un iestājpārbaudījumos iegūtie rezultāti nosaka jaunieša spēju iekļauties konkrētajā studiju virzienā. Būtiskas ir arī jaunieša individuālpсихолоģiskās īpašības, motivācija, vajadzības, finansiālās iespējas u.c. faktori.

Ja students izprot, kādu profesiju viņš ir izvēlējis apgūt, un izprot tās nozīmīgumu sabiedrībā un tās attīstības nodrošināšanā, tad arī studiju process noris krietni vieglāk (Бордовская, Пеан, 2004.). Studijas ir mācības augstākajā vai vidējā izglītības iestādē ar lielu patstāvīgā, izziņas un pētniecības darba īpatsvaru, ar nopietnu iedziļināšanos problēmās (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 167.lpp.). Studiju process mūsdienu augstākajā izglītībā

tiek realizēts kā organizatorisko, pedagoģisko, izglītības un individuālo pasākumu sistēma, kuras mērķis ir izglītības satura īstenošana atbilstoši valsts noteiktiem standartiem. Jāatceras, ka nodarbību, patstāvīgo darbu izpildes un rezultātu efektivitāte atkarīga ne tikai no darba organizācijas un nodrošinājuma, bet arī no sistemātiskas kontroles un atgriezeniskās saites nodrošināšanas (Кошарская, Турлак & Турлак, 2008). Studēšana vislabāk notiek, ja students pats ir atklājēja lomā. Šī pieeja nav nekas jauns, tās saknes meklējamas jau Sokrāta metodēs un Platona ticējumā, ka zināšanas ir iedzimtas. Šo tēzi attīstījis K. Rodžers, strādājot ar pašvirzītu terapiju, ka katram cilvēkam piemīt dabiska spēja mācīties. Taču spējas attīstās tikai labvēlīgā vidē. Zinātnieks norāda, ka “spējas un vēlme mācīties, atklāsme, zināšanu un pieredzes palielināšana ir īstenojama tikai piemērotos apstākļos” vienlaikus arī atzīmējot “pārsteidzoši, ka to nav samazinājusi skolas mācīšanas sistēma”. Iemesls tam ir iepriekšējā nelabvēlīgā pieredze, jo mācīšanās vienmēr ietver zināmu daudzumu sāpju, un jebkuras sāpes ir saistītas ar pašu mācīšanās procesu vai pārdzīvojumiem, kas saistās ar iepriekšējo mācīšanos (Birziņa, 2005). K. Rodžers uzskata, ka agrāk mācību/studiju procesā galvenais bija iemācīt pēc iespējas vairāk faktu, tagad pasaule ir mainījusies, un cilvēkam ir jāpielāgojas mainīgajai pasaulei (Хьелл & Зиглер, 2005).

Cilvēka gatavība jebkurai rīcībai/darbībai ir aktuāla mūsdienu problēma pedagoģiskajā psiholoģijā (piem., E.P. Iljins (*Ильин Е.П.*) A.V. Petrovskis (*Петровский А.В.*) u.c.). Mūsdienu zinātnieki gatavību rīcībai/darbībai definē kā: 1) personības kvalitāti, 2) personas stāvokli pirms rīcības/darbības, 3) noteiktas spējas (Гайсина, 2004).

Zinātniskajā literatūrā nav viennozīmīga skaidrojuma un pieejas gatavības jēdzienam. Pirmais, kas veica gatavības līmeņu vispārinājumus un sistēmisku analīzi, bija krievu zinātnieks K. Platonovs (*Платонов К.К.*). Pēc viņa izstrādātās personības struktūras, gatavība tiek skaidrota kā attiecīgi *komponenti*, kuri veido vispārīgu izpratni par jēdzienu. Lasīt un rakstīt prasme ir kritēriji skolas gaitu uzsākšanai, bet kā lai nosaka jaunieša gatavību studijām. Raksta autore ir iepazinusies ar pieejamiem materiāliem. Globālā tīmeklī nevarēs atrast ļoti precīzus un apobētus gatavības testus, bet pieejami ir diezgan interesanti vajadzību noteikšanas testi, ar kuru palīdzību ir iespējams noteikt gatavību studijām. Vienā no tādām izmantoti kritēriji, kurus izstrādājuši *Bonnie Bernard* un *Norm Constantine* (ASV). Ar *Student Needs Assessment. Protective Factors Scale* palīdzību var noteikt studentu vajadzības un izvērtēt gatavību studijām, izmantojot piecu punktu skalu (vērtējums no *neatbilst* līdz *ļoti atbilst*):

1. iekšējie faktori:
 - 1.1. sociālā kompetence,
 - 1.2. autonomija un pašsajūta,
 - 1.3. pašnozīmīgums un griba,
2. ārējie faktori:
 - 2.1. „gādīgās” attiecības,

2.2. augsta ekspektācija,

2.3. jēgpilna līdzdalība (Readiness to Learn).

Raksta autore vēlas atzīmēt, ka diezgan daudz ASV izglītības iestādes saviem skolēniem un studentiem piedāvā *online* režīmā aizpildīt dažādas psiholoģisko, fizioloģisko un fizisko vajadzību novērtēšanas skalas, piem., *Threat of Violence Student Needs Assessment, Comprehensive International Student Needs Assessment* u.c. Pieeja šīm skalām ir ierobežota, bet ne neiespējama.

Vairāki zinātnieki vērš uzmanību, ka jēdzieni „sagatavotība” un „gatavība” ir savstarpēji saistīti – tie abi raksturo vienas un tās pašas parādības divus skatu punktus: sagatavotība tiek izprasta kā personības profesionālās formēšanās process, bet gatavība, kā profesionālās sagatavotības rezultāts. Sagatavotība ir būtisks priekšnoteikums efektīvai un mērķorientētai darbībai. Tās augsta līmeņa formēšanās palīdz jaunajam speciālistam veikt kvalitatīvi profesionālos pienākumus, pārdomāti izmantot zināšanas, pieredzi, pārformēt profesionālās darbības atbilstoši situācijai (Гайсина, 2004). Sagatavotība ir noteikts sasniegtais līmenis, gatavības pakāpe vai meistarība; atbilstība izvirzītajām prasībām, lai kaut ko uzsāktu, veiktu, sasniegtu (mācībās, sportā u. c.) (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 152. lpp.). Savukārt gatavība ir stāvoklis, ar kuru apzīmē:

- 1) vēlamo vai esošo psiholoģisko sagatavotības līmeni;
- 2) brieduma pakāpi – cilvēka attīstība, kad viņš ir pietiekami nobriedis, lai iemācītos konkrētu uzvedību (Крайг, 2000); var runāt par indivīda fizisko un psiholoģisko briedumu, tās pamatpazīmes ir atbildības izjūta, vajadzība rūpēties par citiem cilvēkiem, spēja aktīvi piedalīties sabiedrības dzīvē, intelektuālās darbības spēja, psiholoģiskas tuvības spēja, pašrealizācijas spēja konstruktīvi risināt dzīves problēmas (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 29. lpp.), tātad spēja darboties individuāli (pieņemt pamatotus lēmumus konkrētas darbības pašvērtējumam) un grupā atbilstoši situācijai;
- 3) nepieciešamo zināšanu un prasmju kopumu kaut kā uzsākšanai (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 56. lpp.).

Savukārt, krievu zinātniece L. Kondrašova (*Кондрашова Л.В.*) atzīmē, ka eksistē arī citi strukturālie bloki rīcības/darbības gatavībai:

- 1) motivējošais (profesionālie uzstādījumi, intereses, vēlme strādāt),
- 2) morālais (vērtīborientācija, kas ir profesionālās ētikas pamatprincipos),
- 3) kognitīvais (uzmanības un atmiņas profesionālā orientācija u.c.),
- 4) emocionālais un gripas (jūtas, gribas procesi, aktivitāšu efektivitātes nodrošināšana u.c.),
- 5) psihofizioloģiskais (īpašības un spējas augstākām darbaspējām),
- 6) vērtības (profesionālās sagatavotības pašnovērtējums) (Гайсина, 2004).

Gatavība konkrētai darbībai ir saistīta ar motivējošu darbību, īpašību, zināšanu, praktisku iemaņu un attieksmju kopumu, lai sasniegtu sociāli

nozīmīgus mērķus un rezultātus (Гудков, 2000). Krievijas zinātnieks В.Д. Парыгин (*Парыгин В.Д.*) veicis plašāku pieeju gatavības problēmai un pētījis jautājumu par subjekta psiholoģisko gatavību darbībai. Konceptijas strukturālās sastāvdaļas ir iekšēja instalācija konkrētai darbībai un spējai to īstenot. Galvenās un biežākās psiholoģiskās gatavības sastāvdaļas tiek izvirzītas:

- 1) uzstādījums darbības/rīcības uzsākšanai,
- 2) spēja maksimāli pievērsties darbībai/rīcībai,
- 3) spēja izlemt rīcību vai spēja izstrādāt jaunas tehnoloģijas nestandarta situācijās,
- 4) iekšēja gatavība uzņemties atbildību par patstāvīgi pieņemtiem lēmumiem,
- 5) spēja pieņemt pamatotu lēmumu,
- 6) gatavība stresa radītām ekstremālām situācijām,
- 7) spēja izturēt stresa situācijas (Парыгин, 1999).

Zinātnieks N. Levitovs (*Левитов Н.Д.*) izdalījis ilglaicīgo un situatīvo gatavību, kura atkarīga no centrālās nervu sistēmas darbības tipa, personības individuālajām spējām un darbības norises apstākļiem. Gatavībai, kā īslaicīgam stāvoklim tiek izdalīti trīs veidi - parastais, pazeminātais, paaugstinātais. Parastās gatavības stāvoklis ir ikdienas darbībās ar pazīstamiem cilvēkiem, savukārt, pazemināta gatavība izraisa neatbilstošu personības motivācijas identitāti, kā rezultātā novēro kļūdas darbībās, neuzmanību u.c. (Гайсина, 2004). Lielā mērā gatavība studijām konkrētā studiju virzienā atkarīga no jaunieša:

- 1) motivācijas, kas ir pašpilnveides pamats un tās realizēšana veicina personības vispārējo attīstību (Психология и педагогика, 1998). Studējošo motivācija ir vēlme piedalīties ne tikai studiju procesā, bet tas arī nozīmē mērķus, kas ir pamatā tam, vai cilvēks iesaistās vai neiesaistās akadēmiskajās aktivitātēs, jo, lai arī studējošie ir līdzīgi motivēti, tiem var būt atšķirīgi motivācijas ierosinātāji (Kadakovska, 2004). Iekšēji motivētie studenti, piedalās akadēmiskajās aktivitātēs sava prieka pēc, mācīšanās rezultātā viņi saņem gandarījumu par sasniegumiem, savukārt, ārēji motivēti studenti darbojas, lai iegūtu apbalvojumus vai izvairītos no soda (Lepper, 1988).
- 2) vajadzībām, kas parāda cilvēka praktisko saikni ar pasauli un arī atkarību no tās. Tieši vajadzības ir tās, kas stimulē cilvēka darbību (Рубинштейн, 1998).
- 3) vērtību sistēmas – vērtība ir ideja, bet ideja ir mūžīga; pie tam garīgās vērtības nemainās, tās ir mūžīgas, bet materiālās vērtības rada pats cilvēks un piešķir tām nozīmi, turpretī garīgās vērtības cilvēks nerada, bet tikai atzīst un piepilda (Students, 1998).
- 4) sociāli – finansiāliem apstākļiem – izglītības iestādes izvēle bieži vien ir saistīta ar izglītojamā un viņa vecāku piederību noteiktam sociālajam slānim. Jāatzīmē, ka piederība konkrētam sociālam stāvoklim var

mainīties, līdz ar to, to ir diezgan grūti noteikt (Gaile, 2005). Jaunietis, kurš arvien vairāk spriests domāt par savu nākotni, bieži saskaras ar trūkumu un nabadzību. Tas vērtējams kā degradējoša parādība, kas negatīvi ietekmē cilvēka personību, jo veicina jaunieša priekšlaicīgu „vecišķošanas” un atstāj mazāk laika „jaunības izdzīvošanai”.

Secinājumi **Conclusion**

Gatavība ir jaunieša individuālo anatomiski-fizioloģisko un psiho-emocionālo vajadzību un īpašību kopums, kurš atkarīgs no jaunieša vērtībām, motivācijas, sociālekonomiskām iespējām un objektīva zināšanu, prasmju un iemaņu pašnovērtējuma, izvirzītā mērķa sasniegšanai. Iepriekš minētais lielā mērā atkarīgs no valsts politikas ģimenes, jaunatnes, izglītības un zinātnes jomā.

Noskaidrojot profesionālo orientāciju un gatavību, tiek palīdzēts ne tikai topošajam speciālistam, bet arī viņa ģimenes locekļiem, studiju procesa realizācijā iesaistītajiem mācībspēkiem un potenciālajiem darba devējiem. Būtu lietderīgi noskaidrot jauniešu vajadzības, aktuālās problēmas un gatavību studijām izvēlētajā studiju virzienā pirms uzsāktas studijas, lai nebūtu vilšanās un jaunieša vēlāka iekļaušanās darba tirgū augsti kvalificēta speciālista statusā.

Summary

Youth is a heterogeneous group which is in constant development, and experience „to be young” changes in the means of region and country (UNESCO: acting with and for Youth). Looking at the problems of modern education, the fact that a transition from traditional society to modernistic or liberal society, in which globalization, internationalisation, enlargement of polyculture processes, information boom, environmental and humanitarian crisis have happened, must be taken into account. (Alijevs, 2005). The problem person's readiness for any action/activity is current in today's educational psychology (e.g. Ильин Е.П. Петровский А.В., etc.). Modern scientists define readiness for action/activity as a quality of personality, as a person's situation before the action /activity, and as specific abilities (Гайсина, 2004).

A number of scientists draw attention to the fact that the terms „preparedness” and „readiness” are linked – they both characterize two aspects of the same phenomenon: preparedness is understood as a professional formation process, but readiness as a result of professional preparedness. Preparedness is an essential precondition for an effective and target-oriented action. Its' high-level formation helps the new professional to accomplish professional duties qualitatively, use their knowledge advisedly, use their experience, reform professional activities according to the situation (Гайсина, 2004).

There is no an equipollent explanation or approach for the readiness concept in the scientific literature. The first one who performed generalizations and systemic analysis of the readiness levels was a Russian scientist Platonovs K. (К.К. Платонов). After his developed personality structure, the readiness is explained as accordant components, which build a general understanding of the concept. Readiness is a condition with which a preferred or current psychological level of preparedness; a level of maturity – person's development, when he is mature enough to learn a specific behavior (Крайг, 2000), and the necessary set of knowledge

and skills to begin on something (Teacher Training term glossary, p. 56.) is represented. The readiness for a specific action is associated with a set of motivating activities, qualities, knowledge, practical skills and attitudes to achieve socially important goals and results (Гудков, 2000).

Literatūra References

1. Alijevs, R. (2005). *Izglītības filosofija. 21.gadsimts*. Rīga: RETORIKA.
2. *Augstskolu likums* (1995). Iegūts: <http://likumi.lv/doc.php?id=37967>
3. *Baltā grāmata „Jauns impulss Eiropas jaunatnei”*. Rīga: Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts.
4. Birziņa, R. (2005). Andragoģiskais modelis: teorija un prakse dabaszinātņu skolotāju IKT apgūvē. *Pētījumi Pieaugušo Pedagoģijā. LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 50- 63 lpp.
5. Gaile, S. (2005). Izglītojamie, profesionālās izglītības iestādes un profesijas izvēles process. *Izglītības ekoloģija un profesionālās studijas: Rīgas Uzņēmējdarbības koledžas I zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums*. Rīga: Rīgas Uzņēmējdarbības koledža, 21.-26. lpp.
6. *Jaunatnes likums* (2009). Iegūts: <http://likumi.lv/doc.php?id=175920>
7. *Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009. – 2018.gadam*. LR MK 20.04.2009. rīkojums Nr.246 (Precizētas 30.08.2012) Iegūts: <http://likumi.lv/doc.php?id=190856>
8. Kadakovska, E. (2004). *Motivācijas veidošanās diagnostiskās radioloģijas kursa apgūvē* (Maģistra darbs). Rīga: LU Pedagoģijas un psiholoģijas institūts.
9. Lepper, M. R. (1988). *Motivational Considerations in the Study of Instruction*.
10. *Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2013.gadā. Galvenie statistikas dati (2014)*. Rīga: LR IZM Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departaments.
11. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca/ autoru kolektīvs Skujiņas V. vadībā* (2000). Rīga: Zvaigzne ABC.
12. *Readiness to Learn. Student Needs Assessment. Protective Factor Scale*.
13. Students, J.A. (1998). *Vispārīgā Pedagoģija*. Rīga: RaKa, 1.daļa.
14. *UNESCO: Acting with and for Youth*. Iegūts: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/>
15. Vilciņš, T. (1968). *Profesiju prestižs un profesiju izvēle mūsdienās. Vēsturiski socioloģisks pētījums*. Rīga: Zinātne.
16. Бордовская, Н. В., Реан, А.А. (2004). *Педагогика*. Санкт- Петербург: Питер.
17. Гайсина, Л. Ф. (2004). *Готовность студентов вуза к общению в мультикультурной среде и ее формирование. Монография*. Оренбург.
18. Гудков, Е.А. (2000). *Формирование готовности будущего учителя технологии и предпринимательства к инновационной деятельности. Автореферат диссертаций кандидата педагогических наук*. Оренбург.
19. Ильин, Е. П. и др. (2000). *Мотивация и мотивы*. Санкт- Петербург: Питер.
20. Кошарская, Л.В., Турлак, А.А., Турлак, Т.А. (2008). Контрольное тестирование: психологическая подготовленность и готовность студента. *Вопросы педагогики высшей школы*. Одеса: Вид-во ОНМУ, 192-200 стр.
21. Крайг, Г. (2000). *Психология развития* (7-е международное изд.). Санкт-Петербург: Питер. (Craig Grace J. Human Development. 7th edition)
22. Парыгин, Б.Д. (1999). *Социальная психология*. Санкт – Петербург: Питер.
23. Пращников, Н.С. (2008). *Профессиональное самоопределение: теория и практика*. Москва: Академия.

24. *Психология и педагогика* (1998)./ Под ред. Абульхамовой К.А., Васиной Н.В., Лаптева Л.Г., Слостенина В.А.. Москва: Совершенство.
25. Рубинштейн, С.Л. (1998). *Основы общей психологии*. Санкт- Петербург: Питер.
26. Хьелл, Л., Зиглер, Д. (2005). *Теории личности* (3-е изд.). Санкт- Петербург: Питер. (Hjelle L.A., Ziegler D.J. *Personality theories. Basic Assumptions, Research, and Applications*. 3th edition)